

Stát se tím druhým

Arthur Zajonc

Představte si osobu, kterou neznáte a která stojí přímo před vámi. Nejprve je tato osoba pouhým obrazem - záhadou. Náhle začne tato osoba mluvit a jednat. Skrze její skutky a slova objevíte něco z jejích záměrů, myšlenek a zájmů. Začínáte osobu poznávat. Čím větší má rozsah činnosti a slov, tím jasněji se osoba odhalí. Každý dramatik a spisovatel ví, že čím víc postava jedná a mluví, tím víc ožívá.

Obdobně je tomu v meditaci; když se posuneme od obrazu k činnosti, učiníme veliký krok na cestě poznání. Obraz může být krásný nebo ošklivý, jednoduchý nebo složitý, avšak jeho význam se ztrácí, pokud nedospějeme za obraz k ději, který ho vytváří. Avšak na cestě poznání nás čeká ještě další krok, který máme podniknout - přímá intuice bytosti neboli činitele, jehož činnost již známe. Ačkoliv o tom spirituální tradice hovoří často, nic není tak těžké, jako přiblížit se nebo dokonce popsat přímé, ne-duální vnímání toho druhého. Dokud člověk užívá jazyka, užívá dualistických výrazů. Reprezentace jakéhokoliv druhu je negací čirého vnímání, které je vhodnou modalitou neduálního vědomí. Nicméně chceme-li nabídnout úplný popis stezky kontemplativního výzkumu, musíme se pokusit vydobýt si jakýsi pojem čtvrtého, posledního stádia, které označuji pojmem činitel/bytost.

Emerson napsal, že básnická forma vědění „nepochází ze studia, ale z místa, kde intelekt dlí, a z toho, co nazírá“. Obyčejně nevím, kde jste nebo kdo jste. Jsem mimo vás a mám odlišnou povahu. Možná jste žena a já muž, jste mladá a já starý, jste umělkyně a já vědec. Emerson nicméně tvrdí, že básník se natolik odevzdává přirozenosti věcí, že se zcela vzdává své identity a stává se tím druhým. To se může odehrát proto, že jen milující a milenci jsou schopni toho, co je zdánlivě nemožné, především ztratit sebe sama kvůli druhému. Řečeno s Mertonem, člověk musí odložit sociální já a odít se tichým já. Veškerá konvenční identita musí zmizet, má-li se vynořit univerzální ne-já. Ztráta sebe sama a láska jsou spojeny s předpokladem, že se dostaneme tam, kde je druhý a staneme se tím, kým je.

Nalezení přirozenosti Logu v sobě i v druhých

Stát se druhým je veliké tajemství. Vně a uvnitř, objekt a subjekt mizí. Kdo jsem? Jsem Tebou. Kým jsem? Jsem vším. V asijské duchovní tradici se hovoří o buddhovské přirozenosti věcí, na Západě to lze označit pojmem Logos, Slovo nebo Kristus. Stát se druhým vyžaduje nalezení přirozenosti Logu v sobě i kolem sebe.* Věci z nitra můžeme znát pouze skrze úplnou identifikaci s tím druhým. Už ho nenahlížíme zvnějšku, ale vnímáme ho tak, jak vnímáme sebe sama. Samozřejmě, tím druhým může být kdokoliv nebo cokoliv. Naše poznání řeky, stromu nebo osoby - to vše může být neduální. Logos je přirozeností všech věcí, nikoli pouze lidí. Takové vědění nám v běžném životě pomáhá. Milující zájem může posunout naše vědomí do bodu, kdy zapomínáme na sebe sama a ži-

* G. Kühlewind, *Služebníci Slova*, Fabula, Hranice 2010. - Pozn. vyd.

jeme v situaci druhého. Možná pocítujeme to, co cítí druhý, nebo předjímáme jeho myšlenky či skutky. V takových okamžicích nejsou naše skutky řízeny sobeckými zájmy, ale soucitným zájmem o druhého. Pak se láska stává způsobem vědění, které vede k mravní aktivitě.

Dosažení neduálního vědomí

Dosáhnout neduálního vědomí vyžaduje, abychom nelpěli ani na činnosti, která nás stále odděluje od toho, co má být poznáno. Skutky osoby vyjevují její větší část, ale osobou nejsou. Činnost máku není archetypální rostlinou. Žít naplno a pozorně v aktivitě druhých, stát se v nich láskou, to znamená vzdát se činnosti a opět obývat prostor otevřené pozornosti, prázdnoty. Nyní se však veškeré vědomí já rozplynulo. Ztrácíme poslední stopy půdy pod nohama, kterou nám poskytovalo konvenční ego. Jsme „ničím“ v nejplnějším významu toho slova. Umíráme. Avšak, jak říká Goethe, „zemři, by ses zrodil“. Zemřít a povstat, to je znamení přímého intuitivního porozumění. Skrze Logos se stáváme stromem, řekou nebo druhým člověkem. Člověk se stává milencem. A prostřednictvím kontemplativní aktivity může člověk podniknout tento krok, aniž by podlehl strachu.

Prohlubování samoty je bytostnou součástí kontemplativního života. Když dospějeme k této možné největší samotě, zcela spontánně se začneme vztahovat k celému stvoření. Oddělení, které charakterizuje lidský život, zcela mizí a převládá nezištná, jemná láska.